

als hij ze gebruiken kan voor de bevrediging van zijn ken-manie.

Maar de levensfilosoof stelt zich tegenover de dingen als levenswonderen, die hij liefheeft en in den weg van sympathie vatten wil.

Is er iemand, die het kind beter kent, begrijpt, dan de eigen moeder?

En waarom?

Omdat de moeder haar ziel (en dus ook haar verstand) zuiver sympathiek, passief en tegelijk actief, instelt ten opzichte van al wat haar kind is en betreft.

Er zijn geen scherper oogen dan de oogen der, zoogenaamd blinde, liefde!

De lezer gevoelt, dat de levensfilosoof hier overeenstemt met een bijbelsche waarheid, namelijk, dat de weg tot kennis van God gaat door het hart.

Jezus zegt, dat alleen, wie den wil des Vaders doet, bekennen kan, of zijn leer uit God is.

En in zijn samenvatting van de oudtestamentische wet (Matth. 22:37) zegt Hij, dat wij den Heero onzen God moeten liefhebben met geheel ons verstand.

Maar nu verder?

Wat ontdekt de mensch, wanneer hij het leven grijpt met de, door sympathie geïnspireerde, intuïtie?

Dan ziet hij de werkelijkheid, niet als een vaststaand, onbewegelijk, ding, maar als een vloeiend leven. De wereld is onderworpen aan een voortdurenden scheppingsdrang, het bestaat in een gestadig spannen en weer oplossen van het leven.

Zal de mensch dit leven grijpen, in den zin van begrijpen, dan moet zijn ziel die strooming, worsteling, van het leven als het ware meemaken, zijn ik moet in die schepping meescheppen en meevergaan.

Het gelijke wordt slechts door het gelijke gekend.

Vandaar dat Bergson ook voor den mensch zelf het ideaal des levens stelt in de scheppende daad.

Kunst, moraal, godsdienst, zijn in wezen uitingen en daden van denzelfden levensdrang, die de mensch in de natuur bespeurt.

B. W.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

Den negenden Februari was het twee honderd zeventig jaar geleden dat de Dutch Reformed Church gesticht werd te Flatland, door een kleine Nederlandsche kolonie, die zich met moed een pad had gebaad door de wildernissen van Brooklyn. Pieter Stuyvesant was toen gouverneur van Nieuw-Amsterdam. Onder de eerste leden van de toen nog kleine Kerk telde men namen als Ditmas, Kouwenhoven, Van Dijk, Remsen, Van Sielen. Afstammelingen van deze families behooren thans nog tot deze gemeente, ten behoeve waarvan Stuyvesant in 1663 het eerste kerkgebouw liet bouwen. In 1793 verrees het tegenwoordig gebouw. Bij de uitbreiding van de groote wereldstad had het moeten worden afgebroken om ruimte te krijgen voor een nieuwen parkweg. Doch de gemeente sprong als een eenig man in de bres voor het behoud van hun Kerk en wonder genoeg, men zwichtte voor zoo eenparig verzet en het plan tot aanleg van den nieuwen weg werd niet uitgevoerd. Zoo kon men op den bewusten datum feest vieren in het oude gebouw, waaraan de gemeente de kostbaarste herinneringen heeft. Gedurende deze bijna drie eeuwen heeft er nooit eenige schuld gerust op haar gebouwen, heeft zij nimmer om eenige hulp van elders gevraagd. Deze gemeente is bijna drie eeuwen oud en sterker dan ooit te voren. De feestredenaar, Dr Charles Roeder, de tegenwoordige predikant, betuigde haar in zijn rede ten ernstigste om zich te houden bij de leer door de vaderen beleden. Bij zulk een gesteldheid der geesten is er reden om te gedenken hoe voor dezen, de Heere haar gunst heeft be-
wezen.

Uit een paar interessante artikelen, die ik in twee bladen las uit den kring der Reformed Church in Amerika, bleek mij hoe in deze kerkgemeenschap van Nederlandschen oorsprong nog vele gewoonten leven, ook ons zoo goed bekend, al moge er al eenig onderscheid zijn in ondergeschikte punten. In het verre Westen heeft de Reformed Church Kerken van zeer jongen datum. Uit het bovenstaande bleek klaar, dat deze kerkgemeenschap in het Oosten (New-York) gemeenten heeft, die er kunnen zijn en die zichzelf best kunnen redden. Deze oudere en welgestelde zusterkerken helpen de jongere en veelal zeer zwakke gemeenten in het Westen. Zij helpen haar o.a. door middel van een „vrouwen-comité“ aan preeken voor de „leeskerk“; zij zorgen dat studenten voor eenige weken deze kleine Kerken dienen door het spreken van „een stichtelijk woord“, catechetisch onderwijs en door velerlei arbeid, die „der dienaren“ werk is, alleen zij kunnen de Sacramenten niet bedienen en zij gaan niet voor in den dienst, waarin jongelieden openbare belijdenis doen. Het is al weer door den steun der „vrouwen“ uit het Oosten, dat classikale afgezonden tweemaal in het jaar telkens voor drie weken zulke zwakke

Kerken bezoeken en dan helpen in die dingen, welke niet door de studenten kunnen worden gedaan. Heerlijk is het op te merken, dat in de Gereformeerde Kerk van Amerika het ouderlingen-ambt nog in eere is en dat de ambtsdragers zich deze eere ook waardig maken, want in sommige gemeenten zijn dezen het, die van Zondag tot Zondag voorgaan in de „leeskerk“.

Sommigen onzer hebben Prof. Lucien Gautier gekend, die voor een vijf en twintig jaar Hoogleraar was aan de Theologische faculteit der Vrije Waadlandsche Kerk voor het Oude Testament. In zijn gastvrije woning, waarin voormaals ook Napoleon Bonaparte zijn intrek had genomen op een doortocht door Lauzanne, ontving hij gaarne de studenten en aan zijn tafel in het bijzonder buitenlandse studenten. De laatste kwart eeuw van zijn leven had hij zich teruggetrokken op zijn heerlijk landgoed bezijden Genève, alwaar hij dezer dagen is overleden. Gautier was een zeer gewild prediker; een forsche verschijning, met krachtige stem, zeer warm temperament en een wien het Oude Testament zeer lief was. Meermalen bezocht hij het nabije Oosten, ja zelfs woonde hij met zijn familie voor langere tijd in Jeruzalem. Daaraan danken wij ook een zijner werken, dat ik even memoreer naast een interessant werkje over den profeet Ezechiël. Gautier was een zeer goed bekende aan de Schotsche geleerden der Vrije Kerken en was door zijn studies eveneens geen onbekende in de kringen van Duitsche Oud-Testamentici. Zijn oudste zoon Aloys Gautier is secretaris van de Belgische Zendingskerk en in zooverre staan wij met hem in eenigszins nauwere relatie.

De verhouding waarin de arbeiderspartij in Engeland staat tot de Kerk, en waarin zij zich verhoudt tot den godsdienst, is een geheel andere dan die in Duitschland en in ons land. Ramsay MacDonald, van wien ik reeds een vorige maal schreef, zou nooit een woord kunnen zeggen als dat van Bebel: socialisme en christendom staan tot elkander als vuur en water. Dat is duidelijke taal! Hoe die verhouding ten onzent is behoef ik niemand te herinneren. De arbeiderspartij in Engeland schijnt uit geheel andere elementen te bestaan dan bij ons en in haar werken andere invloeden. Toch heeft men zich ook aan gene zijde van de Noordzee daaromtrent een weinig ongerust gemaakt. Daarom is een enquête ingesteld naar haar verhouding tot den godsdienst in het gemeen en de Kerk in het bijzonder. The British Weekly, een veelgelezen neutraal blad, geeft dan na een nader ingesteld onderzoek een antwoord op de aldus geformuleerde vraag: waar staat de Engelsche Arbeiderspartij?

Arthur Henderson, minister van binnenlandsche zaken, Clynes, uitgever van het arbeidersblad Daily Herald, vele parlementsleden en onderscheiden geestelijken hebben op deze vraag bescheid gegeven en hierin stemmen zij overeen, dat zij het program der partij in deze weinige woorden meenen te kunnen samenvatten: de arbeiderspartij streeft naar een praktisch christendom.

Ook wordt de meening te kennen gegeven, dat er wel degelijk verband is tusschen het bestaan van vele en onderscheidene Vrije Kerken en de arbeiderspartij, die onder haar leden een niet gering aantal predikanten van zulke Kerken telt. De British Weekly beweert zelfs, dat er duizenden en duizenden levende Christenen behooren tot genoemde partij. Zelfs beweert genoemd blad, dat in vergaderingen van de Free Church MacDonald immer een zeer gewild „godsdienstig spreker“ is, aan welke vrijwillig op zich genomen verplichting hij zich zelfs nu als Minister President nog niet onttrekt. Voor eenige dagen sprak hij nog als zijne meening uit: „de eenige oplossing voor onze problemen ligt in het Christendom“. Vergelijk daarmee eens het boven aangehaalde woord van Bebel. Het zou de moeite kunnen loonen, dat eens door iemand onzer mannen nadere studie werd gemaakt van deze aangelegenheid, opdat wij niet meer behoeven af te hangen in ons oordeel van de meening van genoemd neutraal weekblad, maar voorgelicht worden door iemand, die de geesten kan onderscheiden.

De aartsbisschop van Canterbury beleeft niet veel plezier van zijn eenheidsbeweging in zooverre hij daarin ook eenigszins de Roomsche Katholieke Kerk betrok. Telkens weer moet hij zich verantwoorden over zijn samenkomst met kardinaal Mercier. Zijn onvoorzichtig streven kan door de reactie, die ze in het leven heeft geroepen, nog wel eens ten goede werken!

G. KEIZER.

KRONIEK.

Van Boeken.

Deze week heb ik twee boeken gevonden, die me erg verblijden hebben.

En ik heb er één zien aankondigd, waar ik wat erg bang voor ben.

* * *

Met het laatste begin ik, opdat het slot vroolijk moge zijn.

Het is weer een boek van den bekenden Hendrik van Loon, zooals we dat op z'n Amerikaansch plegen te zeggen. De man heeft ons eerst in de war gebracht met zijn Geschiedenis der Menschheid, waarin over de menschheid en over de wereld zoo veel „beweerd“ wordt, dat het ons zeer doet vanwege de oppervlakkigheid en lichtigheid, waarmee de vraagstukken, die er toch wel eenigszins geacht kunnen worden te zijn, worden voorbijgegaan, om alleen de oplossingen te geven, die de heer Van Loon zich heeft aangenomen. „Angemeten“ zeggen sommigen.

Daarbij is herhaaldelijk gebleken, dat de schrijver ten aanzien van de fundamenteele beschouwingen van den bijbel niet alleen een standpunt inneemt, dat den bijbel herhaaldelijk in gedrang brengt, maar ook, dat hij den bijbel min of meer links laat liggen, wanneer deze hem vragen voorlegt, met het verzoek, daar ook eens over na te denken.

In onze kringen is over dit boek al zoo veel hartigs gezegd, dat ik met geen mogelijkheid een hartigheid eraan zou weten toe te voegen.

Maar nu komt die heer Hendrik met een ander boek aanzetten.

„The Story of the Bible.“

De Geschiedenis van den Bijbel.

Of hij daarmee bedoelt de geschiedenis van den bijbel als boek, dan wel de bijbelsche geschiedenis, de — men vergeve de ketterij — de „gewijde geschiedenis“, is nog niet duidelijk in de aankondiging te lezen.

Maar in elk geval is het om bang te worden.

Want het zal wel weer pikant zijn.

En de 150 toegezegde illustraties beloven iets voor het oog. Men weet, wat het volk zegt: „het oog wil ook wat hebben“. Liefst „mondjemaat“. En meer geeft Heer Hendrik niet. Helgeen hij op Rembrandt en zulken voorheeft. Het oog wil niet te veel hebben.

Maar, ondanks alle deze dingen, wie den bijbel liefheeft met gereformeerde liefde, vreest. De plaatjes zullen wel kinderlijker zijn dan de tekst. En ongevaarlijker ook.

Hendrik van Loon is niet onbekend met Hendrik Willem van Loon, die in de Groene Amsterdammer tegenwoordig „Amerikaansche brieven“ schrijft. Ook al weer met de bekende plaatjes van den schrijver zelf. Daarbij zegt hij:

„De zelfgenoegzaamheid waaraan het lage land bij de zee langzamerhand bezwijkt is reeds te ver gevorderd. Hoogstens glimlacht men eens, haalt de schouders op en fluistert zoowat over de diepe belangstelling in Amerika voor alles wat van Hollandsche afkomst is.“

Maar in Holland zeggen ze het wel eens precies andersom.

De Amerikaansche belangstelling voor Hollandsche toestanden is niet zoo groot, of men kan ze op meer dan één blunder betrappen.

Ja, al zou het ook maar alleen zijn, dat dezelfde Hendrik Willem, die dit schrijft, in hetzelfde artikel vraagt, of ze in Nederland al weer een ministerie hebben, en of dat ministerie gevormd is, uit dezelfde combinatie, (hij bedoelt de coalitie, natuurlijk) „dezelfde schitterende combinatie, die met zoo schitterend sukses het lieve vaderland reeds in slaap gezongen heeft en ten hate van Rome en de Kanaalstraat verder in slaap wenscht te houden“.

Rome en de Kanaalstraat: de vergelijking is van Amerikaansche stoutheid.

Alleenlijk: de „Kanaalstraat“ bestaat evenmin meer als de slaapverwekkende kracht van Rome en de Kanaalstraat, alias de Kuyper, ooit heeft bestaan. Wel, ze zijn nog nooit zoo wakker geweest, als toen er in de Kanaalstraat iemand zat, die de oogen goed open had.

En tegenwoordig houdt de voormalige Kanaalstraat nog heel Nederland wakker.

Nee, de Amerikaansche belangstelling voor Nederland wordt in Nederland niet zoo hoog aangeschreven.

Maar wel is de Nederlandsche natie zoo verre van „zelfgenoegzaam“, dat ze haar eigen schrijvers laat loffen en een Amerikaanschen bedenksel en verlichtsel van niet al te serieus karakter onmiddellijk alst als kook.

Alleen de kringen van „Rome en de Kanaalstraat“ zijn nog zoo wakker, dat ze den Amerikaan niet noodig hebben.

„Buurman, we maken ze zelf“, zeggen de jongens, als de koopman met lange turf aan de deur komt.

Hetgeen voor de niet al te fijne Amerikaansche onderscheiding ten aanzien van de theologische turven een waarheid als een koe mag heeten.

Maar voor den Hollander, die waarneemt, is 't, eerlijk gezegd, niet beelemaal zoo.

Want als hij des Zondagsavonds uit de kerk komt, dat is te zeggen: uit de catechismuspreek, en hij leest dan tot verpooring nog eenige „versjes“ en daaronder ook in den bundel „Zeven Eeuwen“ het volgende:

Ik stichtte u in mijn harte

Een outer onder gezangen,

Met menige lieve herinnering,

Als met E. Voto's behangen, ...

dan denkt hij: zou dit voor Zeven Eeuwen het Zondagavondlied van mijn dominee en wie hem volgen,

zijn? Van d

dominees O. Want ook

blijven ze En dat is m

mensen n

lijk meent. Draad zit

ook niet, o

En nu zo

boeken, die

Het eerste

der Ziel lig

Dit boek

het oog en

In onz

Trenité.

Het is har

met gerefor

begin over

kundige inzi

hem, als hij

en ondeugd

stroom, die

stuw.

Maar dit

ijne gedach

id, waarin

manier, die

van den kos

hemd van

konden nerg

eindelijk er

was hij, ge

ik zeggen,

zwaaiers de

alle psychol

psychologie

is een boek

gegooi met

moeten, om

maken met

veergave v

in zijn (m

mensen l

ons veel n

boarwen (m

ruiten niet

het altaar,

de Kierkega

nale witteb

nog eens

onze preek

de klacht,

niet meer

meer er z

hoeven te

Want m

hoofdstuk

en die ver

Hoe voe

opwinkt bij

de wereld

het hart on

laat vloei

scheurt, on

die ongelu

berooft.

En wal

kindervri

digheid! H

de vlucht

maken, sp

niet verge

Misschie

dominees,

van reize

zonder be

zins apoc

„Het is n

caricatuur

gen

de wereld

van het re

ergerlijke

pelt... D

de drijven

Besmet n

stumerder

den laaien

reizen dri

weegreden

binnentree

meer gete

verzekend

Tenslot

opmerkza

Het hoe

ton, voor

In dit

naar de

van Evel

kening.

Wat de

op het b

1. Uiga

2. Uiga